

05

A

2314

44.47

DISSERTATIO SOLENNIS MEDICA
De

HÆMORRHAGIARUM
GENUINA ORIGINE ATQUE CU-
RATIONE EX PRINCIPIIS
MECHANICIS.

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO IUVENTUTIS PRINCIPE,

DN. FRIDERICO GVILIELMO,
ELECTORAT. BRANDENB. HEREDE,
&c. &c. &c.

IN ILLVSTRI FRIDERICIANA
Gratioso Facultatis Medicæ Consensu

PRÆSIDE

DN. FRIDERICO HOFFMANNO,
MEDICINÆ DOCT. EJUSDEMQUE AC PHILOSOPH.
NATURAL. P.P. MEDICO ELECTORALI AULICO,
COLLEGII MEDICI h. t. DECANO,
PATRONO, PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SUO
OMNIBUS NOMINIBUS COLENDO.

Pro DOCTORATUS GRADU

RITE IMPETRANDO,

Ad diem XXVI. Jul. MDCXCVII. horis ante & pomeridianis

IN AUDITORIO MAIORI
publicæ disquisitioni submittit

JOHANNES DANIEL DOLÆUS,
Hanoviâ Wetteravus.

HALÆ MAGDEB. Literis CHR. HENCKELII, ACAD. TYPOGR.

DISSERTATIO
DE
MEMORIA RATIONIS
GENUINA QUAE
RATIONE EXPLICABILIS
MORALI

05 A 2314

DR. ERIBRICH
MORALE DOCT. PRIMUM
HAB. U. SAAL. 1774
DE DOCT. MORALI
JOHANNES DANIEL DOERING

HALLA MAGISTRUS

DISSERTATIO SOLENNIS

De

HÆMORRHAGIARUM GE-
NUINA ORIGINE ATQUE CURA-
TIONE

EX

PRINCIPIIS MECHANICIS.

§. I.

Uemadmodum ex flui-
di sanguinei probe mixti perrenni
atque in orbem æquabilem abeun-
te, mediante cordis partiumque
corporis musculosarum vigore,
motu, sanitatis ratio unice petenda
est: Ita certe genuinas morbo-
rum causas ortusque ex eodem proficisci fonte, nemo
nisi qui ignarus solidioris theoriæ medicæ est, ibit infi-
cias. Etenim duo in univèrsum sunt fundamenta, exi-
stimo materiam & motum, quibus sicuti naturæ ope-
rationes omnes continentur, sic in medicis considera-
tio machinæ, tam secundum quam præter naturam, his
ipsis innititur. Enim vero quicumque medicus exquisi-
tam mixtionis sanguinis ejusque motus tam secundum

A. 2

dum

dum naturæ leges ac ordinem, quam præter illum in corpore celebrati habet notitiam, ille perplexas multaque ambiguitatibus immerfas in Physiologicis & Pathologicis difficultates, non modo dirimere, verum etiam genuinum morborum genium ac ortum, ad rationalem praxin stabiliendam summe necessarium, aptissime detegere poterit. Medicorum recentiores in id cum primis incumbere consueverunt, ut saltim in omni morborum genere materiæ devias qualitates vitiaque, satis solerter explicent atque scrutentur; At vero paucos reperies, qui motum partium fluidarum, qui tamen præcipuum & fundamentale naturæ, quo utitur instrumentum est, in indaganda morborum indole ac genesi rite attendant atque expendant, & ad eundem meditationes suas decenter dirigant. Quandoquidem motus revera est, qui vitam conservat, dum homogœnea succorum vitalium intime unit & miscet, heterogœnea autem secernit, sicque crasim vitalem à corruptione præservat; in quo maximam partem vitæ ratio atque integritas consistit. Motus rursus est, qui solus nullo præfente materiæ vitio, ipsam sanguinis & humorum crasim totumque corpus mirifice alterare & morbos progignere potest, luculento exemplo affectuum animi, vel etiam intensi atque acerbi doloris, qui gravissimorum symptomatum parens, quotidianâ existit experientiâ. Quo circa prudenter illi faciunt, qui præter considerationem materiæ in eruendis morborum causis, etiam ad motus humorum attendunt, mechanica atque hydraulica principia in subsidium vocando simul morbos explicare fatagunt. Exemplo jam nobis sint sanguinis excretiones, quæ toto genere præter naturam contingunt, quas Græci Hæmorrhagias duxerunt
appel-

appellandas, hæ ut ut familiarissimæ sint, nihil ominus circa ejus genesin ac causas, ingentes difficultates ac dubia occurrunt, quæ neutiquam vulgari explicandi methodo dilui ac explicari poterunt. Instructus itaque sufficienti doctrinâ principiorum mechanicorum ab *Excellentissimo Dn. Præside* in præsentiarum loco specimen in auguralis tentabo, ingenium meum circa hæc exercendo, quo usque in genuinis hæmorrhagiarum causis ac phænomenorum rationibus reddendis progredi liceat. Quibus conatibus ut Aeternum Numen prosperrimos largiatur successus devotissima mente precor.

§. II.

Ut autem scopum nostrum ad votum attingamus, res posse videtur, primum omnium paucis ea reperere atque afferre, quæ contingere circa hoc affectu laborantes, quoad diversa phænomena ac circumstantias, observata fuerunt; ut sic exquisitius hæmorrhagiarum historicâ cognitione perspectâ, feliciter in eruendis causis faciamus progressum. Primum autem erumpere solet sanguis ordinarie ex illis locis, quæ textura gaudent teneriori ac rariori, per quam nimirum vasa tenuissima undiquaque dispersa serpunt, nec firmis membranis circumtensa latitant, sed potius in superficie morantur: Quo privilegio maxime gaudent interior narium pars, bronchia pulmonum, ventriculi & intestinorum capacitas, caro gingivarum, recti intestini extremitates, interior uteri & vaginæ substantia, viæ urinariæ, per quas dictas partes sanguis ordinarie, diductis & nimium apertis vel ruptis vasis, prorumpere solet. Extraordinarie quandoque naturâ tam potens est, sicuti fidem observationes faciunt, ut per insuetas vias, per quas

alias naturaliter in tali angustia sanguis non exit, sese copiose exoneret. Ita per minimum digitum sanguinem excretum vidit *Salmuth, Cent. III. obs. 36.* Ex genu & manu profilientem menstruum in scemina observavit... *Bartholin. obs. anat. I. Histor. 30.* Ex mammis saltu eundem prodeuntem memorat *Panoroll. Pentec. 4. obs. 15.* Item *Amatus Cent. II. obs. 24.* Plura exempla rarissimarum hæmorrhagiarum vid. in *Hoffmanni metodo medendi p. 211. 251.*

§. III.

Deinde sanguinis eruptio in primis solennis ac familiaris esse solet Plethoricis, qui superfluo, quam digerere & capere vasa queunt, gaudent sanguine, uti gravidis & qui evacuationes sanguinis ordinarias suppressas habent; nec minus illis qui sanguine oleoso tenui fluido calido gaudent, habitusque corporis mollioris & spongiosioris sunt, & vulgo sanguinei dicuntur, sanguis e naribus potissimum stillare solet. Cholericis qui venas fovent latiores, & strictiorem corporis habitum, possident & salino sulphureo mobili sanguine gaudent, itidem sæpius sanguinis fluxu afficiuntur præcipue ex internis partibus, nimirum ex venis pulmonum aut ventriculi, uti observationes testantur, promanante. Quibus sanguis exsuperans & crassitie peccans in venis est, vulgo sanguineo Melancholici audiunt, iis maxime ætate correspondente, frequentior solet esse fluxus hæmorrhoidalis. Summatim autem hic tenendum, hæmorrhagias magis adoriri illas personas, quæ alacritate ingenii & Spirituum mobilitate ac partium sensibilitate alios antecellunt, quam phlegmaticas segnioris ac torpidioris indolis. Memoratu quoque dignum est, excretionum sanguinearum diversas species diversis ordinarie

rie contingere ætatibus, sapientissimo Hippocrate jam dudum id recte notante, vid. *sect. 3. aphor. 27. 29. 30.* Videlicet pueri & adolescentes sanguinis profluvium potissimum patiuntur e naribus, rarius vel plane nunquam e pulmonibus, in juvenibus exitum suum cruor maxime molitur per pulmonum vasa unde hæmophthisis & exinde profluens phthisis huic ætati familiarissima. Viri & qui in vergente ætate constituti sunt, per sedis venas vel etiam urinarias magis evacuantur, consentiente ubivis experientia. Porro, quavis ferme anni tempestate hæmorrhagiæ infestant corpora, ita tamen ut vere ac ætate nares sanguine stillare magis soleant, autumno autem & hyeme hæmophthises, vomitiones, sanguineæque mixtiones nec non apoplexiæ sanguineæ exrupto arterioso in cerebro vase lubentius grassentur. Dignum autem notatu est, nonnullis individuis contingere has sanguinis excretiones certis temporum periodis, ita ut recurrente eodem anni vel mensis tempore solenniter repetere soleant, nisi ipsas convenientibus remediis sanguinisque missione aut alia vivendi ratione antevertamus.

§. IV.

Deinceps quotidiana confirmamur experientia, omnia illa, quæ sanguinem tenuem ac mobilem reddunt ejusque texturam laxant, ipsumque concitatiore motu exagitant, promptissime progignere hæmorrhagias, exemplo validioris & vehementioris corporis motus, balneorum & thermarum usus. Confer: *Plater. lib. III. Observ. p. 238. & Hæser. de Med. p. 231. Willisius Pharm. ration. p. 86.* Quantum acria, spirituosa, salsa tam loco alimenterum quam medicamentorum assumpta, item salia volatilia oleosa aloetica purgantia noceant illis, qui hæ-

mor-

morrhagiis subjecti sunt, & quam facile hunc affectum provocare queant, nemo nisi praxeos ignarus negare poterit. Pari ratione quibus sanguis in receptaculis suis vehementissima intestina motione agitatur, uti in variolosis & febre ardente laborantibus id evenit, si nimis sanguinis profluviiis subjectissimi esse solent, quæ interdum salutem, interdum etiam maximum periculum afferre, consuecunt. Identidem effrenibus hæmorrhagiis ansam dat sapissime præposterus atque immoderatus pathematum animi usus, inque primis vehemens ex-candescencia & terror, talitamen differentia, ut illa in partibus externis magis provocet, hic in interioribus fuscitet sanguinis effusiones.

§. V.

Subjecta quæ hoc sanguinis affectu exerceri solent, ut plurimum sunt Hypochondriaci & conqueruntur de flatibus, anxietatibus circa præcordia, dolore ac tensione hypochondriorum & cæteris, quæ comitari solent digestionis vitia, symptomatibus, vel etiam cachectici sunt & ad hydropem inclinant ac sæpe numero colorem faciei pallidum habent, viscera infarcta, lienem tamesactum, jecur scirrhosum. Quam in sententiæ partem accedit quoque, *Fernelius meth. med. p. 14.* Quando ibi scribit: Quibus viscera & jecur imbecillum & scirrhosum evadit, illis sæpe sanguis è naribus fluit, non secus ac hydropicis. Id quod confirmat quoque, *Heurnius in Aphor. Hipp. p. 191.* inquit: Quibus facies colore subviridi suffusa est hepate laborant, & signum est jam adfuturi hydropis frequens in iis cruoris per nares effusio. Ex inflammatione notabiliori viscerum non raro prodeunt sanguineæ excretiones, sic à pulmonis vel pleuræ inflammatione sanguinis per tussim re-
jectio

jectio pendet. Ex inflammato hepate hæmophthifin
subortam notavit *Hoffmannus* Meth. Med. p. 330. In iis qui
ex calculo vel renum inflammatione moriuntur, hæ-
morrhagiæ largiffimæ conſpiciuntur. Ex hepatis ob-
ſtructione indeque redundante ictero nigro lethalis ſuc-
crevit hæmorrhagia narium, prout videre eſt in *Mis-
cell. Curioſ. Decad. II. Anno 2. p. 218.* Hæmorrhoides hy-
pochondriacorum, qui infarcta à rudi & craſſo ſangvi-
ne infimi ventris recondunt viſcera, ſymptoma eſſe,
res omnis dubii expers eſt. Ulterius paſſim experi-
mento frequenti perdoceſtur, à tumore inſigniori ex-
terno partis cujuſdam inflammatorio, cancrum vel et-
iam ſphacelum minante, item à fortiori læſione vel
contuſione membri, ejuſdemque luxatione, vel ab
inſicto vulnere, vaſorum dilaceratione, dependere ſæ-
pius, niſi mature ſuccurramus per venæ ſectionem, in-
compeſcibiles hæmorrhagias; quod itidem evenire ſo-
let, ſi membri cujuſdam corporis eximiõris v. g. pedis
vel manus abſciſſio prægreſſa fuerit. Optime annota-
vit *Hildanus lib. de dyſ. c. 1.* quod ſanguineus alvi fluxus
in illis, quibus membrum aliquod abſciſſum eſt, proven-
iat.

§. VI

Tandem notabile eſt, ubicunq; in parte qua-
dam plus ſolito ſanguis prorumpere geſtit, in hac prius
obſervari quædam ſingularia pathemata. Ita è naribus
profluvium prænuſciat caput pulſans & diſtentum, faci-
ei totiũs oculorum præprimis, item narium ac malarum
plus juſtior rubedo ac calor, nec non gravis &
exardeſcens quoque capitis dolor. Ante ſanguinis per
uterum fluxionem tenſio circa hypochondria, dolor
dorſi & lumborum, laſſitudo corporis, & in cute con-

B

ſtri-

strictio quædam cum horripilationis sensu facieque pallida accidit. In dejectionibus per alvum cruentis cutem aridam & rigoris sensu affectam, inque interioribus abdominis partibus cum primis intestinis sævisimum spasmum ac tensionem persentiunt ægrotantes. In vomitu cruento frequentissime dolor, ardor, tensio ac pulsus circa hypochondrium sinistrum percipitur. In hæmophthiis anxietas præcordiorum, spirandi angustia, dolor gravativus circa diaphragma vel etiam tensio, & motus spasmodicus in abdomine sentitur. Quod si hæmorrhagias præmaturè vel nimis cito aut alimentis acidis incrassantibus aut remediis adstringentibus, opiatibus, vel etiam externis cohibeamus & supprimamus, perniosa nonnunquam symptomata insequi solent. Post hæmorrhagiam narium præpostere suppressam angustia & anxietates circa pectus ad suffocationem usque, respiratio citata, in pueris, asthma, cephalalgia succrescunt, in adultioribus apoplecticum paroxysmum, sanguine extra vasa in cerebri cancellis reperto, facillimo negotio excitare valent. Hæmorrhoides ordinariè fluentes à causa quadam si interceptiuntur mictum cruentum, tumorem lienis, inflammationem renum, ulcus vesicæ, spasmum circa hypochondria, ischiatidem sanguineam, hydropem parere solent, consentiente ubivis experientia. Menses ex quacunque causa suppressi, palpitationem cordi, pectori angustiam, præcordiis anxietatem, corpori lassitudinem, hypochondriis dolorem gravativum inducere solent. Ultimo loco tenendum hoc est, violentas hæmorrhagiarum eruptiones nunquam radicitus sanari sed semper recurrere vel periculosa alia mala ulterius causari, si solis adstringentibus, incrassantibus, opiatibus, acidis,

cu-

curam perficere velimus, nisi evacuantibus, deobstruentibus martialibus & traumaticis convenientibus illam tentemus.

§. VII.

Traditis sic & enumeratis omnibus quæ ad accuratam historicam hæmorrhagiarum cognitionem sufficere videntur requisitis, è re fore existimo pro meliori causarum indagine perpauca saltim ex physiologicis præmonere atque repetere. Scilicet pro certo ac rato habendum est, ad vitam & sanitatem efficiendam requiri jugem ac circularem sanguinis motionem non tantum per ductus corporis majores verum etiam capillares ac minutissimos. Secundo, vasa sanguinem vehentia inter se connexa ac copulata sunt, ita, ut venæ nihil aliud sint, quam arteriæ continuatæ, deinde ex tunicis arteriolarum formantur quoque tubuli succum saltim nutritium à sanguine in substantiam partium carneam derivantes, nec non illi, qui lympham ex partibus revehere solent. Tertio pulmones, hepar, lien non nisi congeries sunt innumerorum vasculorum tam arteriosorum quam venosorum aliorumque, ex quibus deinde glandulæ quæ nil nisi curvaturæ arteriolarum sunt, vasaque lymphatica & alii ductus excretorii enascuntur. Quarto in venis angustioribus & minoribus impeditior sanguinis motus est, in majoribus liberior & facilior. Quinto structura fibrarum, quibus partes solidæ constant, illarumque vigor ac tonus a spirituum elatere dependens magnum contribuit symbolum ad circulationem sanguinis per venas promovendam, hinc si debilitatus & labefactatus est, difficilis sanguinis fit circuitus. Sexto sanguinei & pueri habitum corporis ac partium rarum laxum ac porosum habent,

bent, per quem multæ angustæ venæ transeunt, cholericis autem & melancholicis item iuvenes & viri strictiore ac arctiore præditi sunt partium solidarum structura, & venas possident capaciores & ampliores. Septimo ab externo frigore item à terrore, tristitia habitus corporis externus magis constringitur, sub aëre autem calido & humido magis relaxatur. Octavo impetus motus ac fluiditas sanguinis dependet maximè à copia partium sulphurearum volatilium ætherearum sanguini inexistantium, nec non ab aëre calido & validiore cordis impulsu. Nono, constat ex hydraulicis, quando aqua fluit ex uno canale in quinque vel sex alios canaliculos, & primò æquabilis per omnes fit motus, quod, duobus obstructis vel obturatis vis ac impetus aquæ in coeteros patentis incumbat & aquam longè vehementius ac antea factum, propellat.

§. VIII.

Ex hisce jam adductis ac invicem collatis liquidissime constare arbitror, hæmorrhagias enormes, quibuscunque etiam in locis fiant, non proficisci vel pendere ex sanguinis orgasmo turgescencia vel nimia rarefactione ut ob id exitum per vasa affectet. Etenim sanguis universus à copia particularum mobilium sulphurearum turgidior factus qua ratione saltim in unam partem impetum suum exerat, ibique coacervetur, atque colligatur, quod semper in hæmorrhagia certæ partis accidit, penitus obscurum & intellectu difficillimum est, & sequeretur potius si sanguis rarefactus causa esset hæmorrhagiæ, quod in omnibus partibus ubi vasa facile hiare atque referari possunt, simul contingant effusiones sanguinis, quoniam ubivis æqualis venarum esset dilatatio atque expansio, quod autem minime accidit,

dit, adeoque potius illa ratio perscrutanda remanet, quæ efficit collectionem & coacervationem sanguinis certa tantum in parte. Deinde quoque falsum est, in hæmorrhagiis ora atque orificia vasorum per partium extremitates dispersa nimium saltem hiare aperiri atque referari; Enim vero perpetua connexio arteriarum atque venarum in corpore est, ita ut secundum naturam nunquam sanguis extra vasa & receptacula sua sit. Sique sine intima copula venarum arteriæ adstent partibus, frequentissimæ essent extravasationes sanguinis, obstructions, inflammationes atque nimix effusiones, quæ tamen rarius eveniunt, nec enim facile apparet, quo pacto sanguis extravasatus minima orificia venarum capillarum, quæ facillime subsidere queunt, ingredi possit, præcipue si à frigido aëre coagularetur.

§. IX.

Porro etiam ex his jam dictis & ulterius dicendis conficitur, in hæmorrhagiis minime locum habere a veteribus tantopere accusatam diæresin sive exesionem & erosionem vasorum sanguinem capientium. Etenim tantam acridinem causticam delitescere in sanguine, ut solidas partes exedat atque consumat, vix credibile est, nam partes salinæ etiam ad acridinem usque in sanguine sub jugo tenentur oleosi & ramosi principii, & posito, à sanguinis consortio illas jam esse separatas facilius tunc inducerent ulcera, quam hæmorrhagias, quæ saltem certo tempore invadunt, quod non posset fieri, sed // sanguis continuo exstillare deberet si ob vasis sanguifluis // erosionem & dilacerationem contingeret sanguinis effusio; Accedit, quod difficillimum conceptu sit, quare // saltem salia illa caustica unam partem aggrediantur, non //

autem plures simul in corpore, sicque compluribus in locis istæ effusiones fierent, necesse est: Addimus, quod scorbuticis & lue venera affectis, qui sanguinem sat potenter causticum alunt, perpetuæ ac propriæ essent hæmorrhagiæ, quod tamen rarius evenit. Denique etiam pars exesa ac corrosa non tam citò consolidari ac sanari potest: notum autem est, fluxum sanguinis crassissimi unica V. S. vel paregorico remedio aut solo terrore incusso quandoque sisti.

§. X.

Præter hæc veteres adhuc in sanguinis eruptione præternaturali culparunt nimiam vasorum sanguifluorum laxitatem & tenuitatem, quasi per poros vasorum sanguis tenuior relicto crassiore exsudet, verum qua ratione in hæmorrhagiis talis modus locum inveniatur non video, etenim ex tunicis admodum firmis constructa vasa sanguinis sunt, quæ non facile vapor, tantum abest humori, transitum concedunt, neque concipiendum, quidnam & quare saltem in certa parte causeatur hanc laxitatem pororum, reliquis poris partium salvis. Cæterum & pauca revera esset materia & lento gradu procederet, quæ sic debebat separari. Plurimi tam ex recentioribus quam ex veteribus ex plenitudine ac sanguinis exsuperantia inordinatas has sanguinis excretiones ducunt atque derivant, verum nec mihi satisfacere videntur: Equidem non dissimulamus, sanguinem ceu humorem utilissimum ad auctionem & nutritionem in otiosis & multum comedentibus plus justo generari atque accumulari posse, illumque sæpius maximum conferre symbolum ad productionem hæmorrhagarum, maxime, si cacochymia, quæ presso pede plenitudinem insequi solet, simul immisceatur. Utrum autem

autem sanguinis exundantia sola in se considerata, æqualiter omnia vasa ac vias corporis premens in certa saltim parte tantam congestionem cum tumore & dolore conjunctam, quæ individuus hæmorrhagarum comes est, suscitare queat, minime percipio. At copiam & redundantiam humorum non genuinam atque immediatam fluxionis sanguineæ causam constituere, arguunt illi, qui paucum sanguinem continent, nihil ominis subinde hæmorrhagiâ corripit solent, neque illam antevertere possunt, quamvis matura sanguinis missione vasa depleantur.

§. XI.

Quidam animadvertentes periodicam in hæmorrhagiis revertendi rationem, existimarunt, non commodius illas explicari posse, quam per fermenti singularis vim atque activitatem, dum in partium solidarum tubulo delitescens certo tempore certoque ætheris influxu excitatum in sanguinem agit, ipsumque varia commotione exagitat. Verum uti perplexa hæc fermentorum morbificorum doctrina mera fictitia est, & illorum, qui vera principia nesciunt & nunquam illa edocti sunt, asylum, sic nec hic locum invenit. Quis enim concipere potest, quæ ratione fermentum summe actuosum sine actione tamen quietum, salva tamen manente ejus textura in parte quadam solida, quæ jugi ac perenni transfluxu materiæ fluidæ perfunditur, hæreere & certo saltim tempore in motum morbosum excitari queat. Taceo alia quæ in nostro negotio minime explicari queunt. Conferatur de hac re *Diss. de Ferm. morbis. sub Excell. Dn. Præs. s. de habit. a.* Tandem nec illi admittendi sunt, qui in naturalibus automaticis & à solo mechanismo dependentibus & ex necessitate quadam surgentibus machinæ nostræ actionibus ens libere dirigens motus sanguinis

gvinis certū in finem & ad certas partes afferunt. Etenim contra analogiam rationis est, aliquid statuere quod minime, quatenus cum re ipsa cohæreat, mens sana concipere potest, neque statim confugere ad rem plane absonam à ratione debemus, si explicatio phænomenorum per possibile principia non mox suggerat, vel ob sensum & intellectus nostri imbecillitatem ex claris principiis deduci nequeat.

§. XII.

Ad examinis incudem sic revocatis variis præpos-tere ratiocinantium sententiis nunc exponendum erit, quænam genuina origo ac genesis sanguinei profluvii in corpore nostro sit. Itaque sic censeo: hæmorrhagiarum causam immediatam & continentem motum esse, sanguinis liberio-rem in circulatione sua impeditum, quando enim sanguinis circulationi maxime in venis, per quas lentius propter perpendicularē situm nec non impetum sanguinis cessantem, & elaterē languidiorem circulatur, obex ponitur, ut minus comode per illas redire, atque transfluere queat, regurgitat sic in vias patentes, quas accedente impetu sanguinis à tergo mirum copia sua distendit tandemque pervumpit, sicque lernam hanc producit. Videmus id in hydraulicis, ubi obstructo uno canale in alios apertos vis aquæ incumbit, per quos non tantum fortius fluit, verum etiam quandoque vi & violentia illos disrumpit. Vasa autem quæ præter naturam aperiuntur, mea sententia non saltim arteriarum sed & venarum extremitates esse possunt. Naturaliter arteriæ sanguini advehendo ad partes, venæ autem ipsi revehendo dicatæ sunt. Verum enim verofecus hic obtinet in statu qui est præternaturalis, nam opus non est ut sanguinis effluxus ita contingat, sicuti affluxus ad partes

tes naturalis per arterias, & huic meæ sententiæ patro-
cinatur quoque *Vesalius Anatomies usu præstans. lib. V. de*
Fabric. corp. human. cap. 15. qui hominem dissecut, defun-
ctum ex nigro æquato jecorisque mira duritie, quique
fangvinis fluxu ex venis in anum pertinentibus vexari
confvevit, invenit ramum venæ portæ sub coli intestini
fine & tota recti longitudine in mesenterio ductum pol-
licis fere crassitiem æquare & fangvine turgere, conter-
minis cavæ venæ ramis nihil prorsus immutatis. In
vomitu cruento ex vasis brevibus fangvinem manasse
in ventriculi sinum, & hic nuperrima sectione observa-
tum fuit, liene reperto à fangvine infarcto & hepate
scirrholo. Tandem etiam venulæ tenuiori tunica con-
stant quæ facili negotio distenditur atque laceratur, ut ut
non negemus illud quoque in arteriolis capillaribus, quæ
& distendi & disrumpi possunt fieri posse.

§. XIII.

Impeditur autem fangvinis æquabilis & liberior
per venas motio, si vel nimium infarctæ atque obstipa-
tæ à crassa amurca sint in membro vel parte corporis
notabiliori, ubi multæ vasorum ramificationes; vel li-
ber fangvinis circulus supprimitur per partem ob tumo-
rem vel inflammationem, contusionem, læsionem aut
spasmodicam quandam constrictionem. Adeoque
obscura amplius ratio esse non potest, quamobrem qui
diurnis hæmorrhagiis vexantur, ut plurimum sint hy-
pochondriaci vel obstructa & imbecillia ob tonum labe-
factatum viscera, imprimis lienem, hepar, pancreas, me-
senterium, habeant. Declarant id maxime sectiones ca-
daverum, quarum leviter quasdam attigisse sufficiat. Sic
in hæmoptico dissecto latus sinistrum pulmonis à tumo-

C

re

re scirrroso obsessum vidit. *Willis. in Pharmacia p. 90.* Ita etiam in hæmoptico reperti fuerunt pulmones copiosissima materia argillacea per totum obsiti, & ventriculi dextri auricula insignis magnitudinis *vid. Miscell. Natur. Curios. Decad. 2. anno 6. observ. 217. Blancardus in Anat. practic. obs. 46.* lienem tumentem & vasa mesenterii atque omenti sanguine infarcta invenit. In vomitu cruento demortuo hepar durum & scirrhosum, lien quoque tumidus & sanguine impletus repertus fuit *vid. Blancard. l. c. obs. 23. item observ. 32. Item Wedel. in Amœnitat. medic. Barthol. in hist. anatom. p. 249. It. Miscell. Curios. Dec. 2. anno 4. obs. 86.* Eadem plane est ratio, cur spasmodicæ contractiones internarum partium, dolores & tensiones hypochondriorum ordinarie fere præcedere soleant sanguinis eruptiones. Notabilis circa hanc rem est historia, quæ exstat *in Miscell. Cur. Decad. 2.* Vir 30 annorum pallidæ faciei, de dolore gravativo ac æstu in hypochondrii transitorio tamen conqueritur, item respiratione difficiliore, horripilatione, sanguinis parum ad aliquot mensuras per vomitum excrevit. Rediit semper prægressis doloribus gravativis lateris sinistri, humores ad 24 & ultra excreti fuerunt: secto cadavere inventum fuit duodenum grumo sanguineo repletum, propter disruptionem vasorum mesaraicorum, lien major fuit solito. Sic etiam vomitus cruentus factus fuit in autumno prægresso semper dolore summo in sinistro latere. *vid. Misc. Curios. dec. 2. a. 4. obs. 88.* Ratio dictorum est, in omnidolore fibrarum musculosarum tensio spasmodica quædam est, partis affectæ substantiam constringens & coarctans, unde liberior sanguinis & humorum circulus præpeditur per has partes, quibus præclusis majori impetu ac copia irruit in vicinas patentibus quas
nimi-

nimum distendit & distensione tandem aperit. Familiarissimum in praxi occurrit, impetuosas & vix ulla arte compefcibiles suboriri hæmorrhagias præpostero affectuum animi usu, præcipue excandescentiâ animi & terrore, ubi notabile est, quod in terrore extimæ corporis partes fortiter spasmò constrictæ ad interiora magis sanguinem repellant, unde palpitatio cordis, præcordiorum angustia pulsus inæqualis, quæ nunquam non individui terroris subiti comites esse solent, oriuntur. Contra autem in iracundia sanguis magis ad peripheriam corporis movetur vehementi impetu, unde in procinctu est ratio, quare per infvetas & angustissimas vias sanguinem expulsum præcedente ira, referant historiæ, vid. *Stalpart. von der Wiele Cent. 4. obs. 44.* Ætate familiariores solent esse per nares vel uteri venas, hæmorrhagiæ, hyeme hæmophthifès, vomitiones & mictiones cruentæ, item apoplexiæ sanguineæ, (quæ mea sententia nihil aliud sunt, quam extravasationes sanguinis in cerebro, propter sanguiflui cujusdam vasis ruptionem,) quandoquidem frigus motu suo rectilineo partiumque rigiditate spiracula cutis condensat & substantiam externarum partium coarctat, unde recurrit & reprimitur sanguis ad cor vasaque interna, ubi copia sua ac impetu, præfertim in illis, qui sanguine abundantiori gaudent, ex facile vasa distendere & rumpere potest. In ætate autem cum laxior, rarior & spongiosior sit habitus corporis, facilius quoque ibi stagnatio & congestio cruoris fieri potest. Eadem ratio mihi viderur, qua de causa pueris & adolescentibus magis nares stillent sanguine, in juvenili autem & virili ætate hæmophthifès, in vergente mictiones cruentæ & hæmorrhoides frequentius accidunt, laxior enim in pueris extremorum substantia est, in ju-

venibus autem & viris strictior, hinc regurgitat magis
sanguis ad interiora. Quod autem senes & hypo-
chondriaci hæmorrhoidali fluxu corripì soleant, vide-
tur mihi causa, quod in his motus sanguinis propter len-
torem & crassitiem ac spirituaſcentiæ defectum per vis-
cera abdominis præcipue lienem hepar, mesenterium,
lentior sit ibique facile etiam ob venæ portæ structuram
subsistat, ac tumida viscera reddat, unde qua data por-
ta sive per renum sive per ani venas exitum affe-
ctat.

§. XIV.

Et illud jam satis opinor perspicuum erit, qua de
causa post gravioſam membri contusionem, casum ab
alto, luxationem, vulnus, tumorem inflammatorium
vel etiam exſtirpationem tam frequentes proveniant,
sanguinis per varias partes prurptiones, uti compluri-
bus familiaribus historiis ostendere est. Cum enim san-
guis circulum æqualem absolvere nequeat obice posita
& præcluso debito in parte spatio, ejus vis ac imperus in
alia vasa vicina aperta que incumbit, ex quibus capil-
lamenti nimium dilatatis tandem exitum quærit. Posita
sic impeditiori sanguinis per vias motione pro vera hæ-
morrhagiarum causa, dubium haud minimi momenti
occurrit, quamobrem præſente continuâ causa nimirum
obstructione, non semper etiam hæmorrhagiæ inſeſtent
sed saltim certo tempore & sæpius ſtata periodo vel sal-
tim post usum calidorum, vini, exercitationes & motum
corporis vehementiorem ſolis fervorem, & ejusmodi
generis alia. Dicimus itaque, sanguinem ordinariè in
hypochondriacis & illis quibus viscera imbecillia sunt,
non effundi nisi vel motu celeriori vel copia simul de-
linquat. Si non ſuperabundat sed placide movetur ci-

tra

tra singularem congestionem in certa parte per corporis membra pervadere poterit, quando autem certo tempore de novo coacervatur vel ab interna, vel externa causa ad motum concitatum incitatur, ejus transfluxus impeditur sicque regurgitans, affectum hunc de quo edisserimus, producit. Observamus frequenti experimento, sanos & quibus viscera salva sunt, à sola sanguinis exundantia vel tenuitate fluxum etiam sanguinis pati, quod eandem ob rationem accidit, quia copia sanguinis non libere per minutissimas venas circulari potest, partim quod nimia distensione elaterem viscerum atque vasorum labefactet, partim quod etiam ordinarie cacochymia viscida insequatur plenitudinem. Quapropter hærens sanguis accumulatus circa sanguinea viscera, nimirum pulmones lienem, hepar (quæ ferme constant ex meris vasorum maxime sanguiferorum myriadibus membrana saltim circumtensis) liberum circulum impediens vel etiam naturam ad spasmum, qui quandoque etiam ex plenitudine fit, irritans, ad alias vias magno impetu cruorem pellit. Quo magis autem talis sanguis exundans in motum celerem agitatur, eo majus in libera sua circulatione impedimentum adipiscitur. Febris tam intermittentibus quam etiam acutis imò malignis, variolis itidem morbillis & affectibus spasmodicis libenter complicantur hæmorrhagiæ, quoniam à causa morbifica sæpius caustica corrosiva genus nervosum ac fibrosum vario modo irritatum & exagitatum sanguinem quaquaversum tumultuarie per alias vias celerrime, per alias tardissime, sicque summa inæqualitate dimovet, unde non potest non fieri, quin inæqualis sanguinis circulus per vasa inæquales etiam in partibus faciat congestiones, dum aliqua deplentur alia

autem cruore replentur atque infarciuntur. **Quinimo** sola sanguinis in motu celeritas velificatur quam opportune generando affectui nostro. Compertum est ex hydraulicis mechanicis, quod si aqua per canales sensim ac sensim angustiores fluere debet atque uno impetu infunditur, animadvertatur quod non tam subito possit anfractus canalium subire, quin regurgitet & quandantenus in motu suo impediatur. **Quanto** igitur magis hoc in humano corpore fieri poterit, in quo canalium reperiuntur myriades, quorum interior cavitas hoc illo est amplior in illis angustior.

§. XV.

Ex dilucidatis sic genuinis hæmorrhagiarum causis facile jam prognoseos ratio & medendi cura emergit. Scite ait *Hippocr. lib. de Flatib.* Qui causas affectuum probe cognoscit, potest valde ea afferre, quæ corpori profunt. **Quo**ad prognosin, semper periculiosior censenda hæc fluxio, quo magis est interna & viscus nobilius ideoque hæmophthisis facile producit phthisin, mictus cruentus calculum aut nephritidem, item vesicæ inflammationem, cruenta vomitio tabem atque hydropem quod etiam valet de nimio hæmorrhodium & mensium fluxu, Secundo, quo majori in copia sanguis vitæ fons profunditur inque parvo temporis puncto ingens copia, eo gravior læsio & vasis majoris dilaceratio in culpa est. Tertio quo vires magis fluxus prostermit, eo censendus periculiosior. Salutaris ille est, qui sanguinem superfluum (præsertim ob suppressam consuetam evacuationem redundantem) debita in quantitate evacuat & cum euphoria conjungitur, periculosus si sanguis non adeo abundat & nimius fluxus est. In morbis malignis enormis & vix coercibilis hæmorrhagia ingens minatur periculum.

lūm. Quinto; sæpius repetentes hæmorrhagiæ indi-
cant labem & imbecillitatem viscerum & quo plus fan-
gvinis effunditur eo imbecillitas hæc majora accipit in-
crementa, & morbos producit rebelles chronicos.

§. XVI.

In curatione autem caput est, ut ipso in paroxysmo
si nimium excesserit sanguinis eruptio, sistatur quantum
possibile maxime derivato fluxionis impetu in alias par-
tes. Plurimi Practicorum à venæ incisione curandi &
sistendi hæmorrhagias auspiciū petunt, putantes: de-
tracto sic sanguine, per venam lateris oppositi, minorem
illius copiam & minori velocitate in partem laborantem
fluere, sicque locum contractioni affectæ partis conce-
di, ideoque si menses vel hæmorrhoides fluunt, venam
in manu incidendam præcipiunt, in hæmophthisi autem
& narium hæmorrhagia, in pede venæ sectionem ce-
lebrant. Quamvis autem ab hoc remedio plenaria
causæ remotio & obstructionis solutio expectanda haud
sit, remittit tamen impetus sanguinis ad partem, ipseque
fluxus ad tempus, ut deinde remedia tam externa quam
interna eò feliciorem possint locare operam. Præterea
etiā si redundantia sanguinis occasionem huic affe-
ctui subministrat, matura instituta V.S. antevertere
ipsum poterit. Præter venæ sectionem conferunt etiam
balnea, pediluvia, vel immissiones manuum in aquam
vel vinum calidum. Notabile est, quando sanguis im-
petuose effluit ex partibus inferioribus, fluxionem hanc
opportune sisti posse per manuum immissionem in
aquam vel vinum calidum, quod si è naribus fortius
erumpit pediluvium impetum fluxionis felicius cohibe-
re solet. Atque hæc causa esse videtur, quoniam aqua
calore

calore ac humiditate sua substantiam cutis tubulosam & fibrosam mirum relaxat, unde major copia sanguinis in hanc partem magis spongiosam redditam quam ordinarie solet, infunditur, adeoque turgescencia ejus exoritur, itaque decrefcit impetus ad partem laborantem, sicque non sine ratione veteres revulsionem optimum prorumpentis sanguinis esse remedium firmiter crediderunt. Simili ex fundamento fluit applicatio cucurbitularum sine scarificatione hypochondriorum regioni. *Amatus Lusitanus Cent. 2. Curat. 100.* refert se mediante cucurbitula splenis regioni admota intensissimam sæpius sedasse hæmorrhagiam, & sic re vera revulsio sanguinis, siue per venæ apertionem siue per ejus invitationem in alia loca fiat, nimiam sanguinis fluxionem sistere vel impendentem arcere poterit. Etenim revulsio fundamentum habet in hydraulicis, nam data alibi porta aquæ minor fit effluxus, de qua re fusius videri potest *Bellinus in Tract. de sanguinis missione.*

§. XVII.

Restat jam ut paulo penitius excutiamus, quid de illo hæmorrhagias sistendi modo statuendū sit, cum plurimi practitorum in frequenti usu habeant epithema ipso in paroxysmo frigidum ex aceto, bolo succo sempervivi, alumine spermate ranarum, testibus interdum nuchæ vel etiam mammis pedibus nonnunquam etiam hepatis regioni applicare, quâ ratione desperatas hæmorrhagias mirabiliter compefci posse sibi persuasum habent. Alii ex improvise fusionem aquæ frigidæ in nucham commendant. Et quoniam experientia sæpius correspondere solet, de indaganda ratione solliciti ut sumus, opus erit. Ratio videtur hæc esse: Quod ejusmo-

di

di actu & potentia frigida locis nervosis & membrano-
sis & quæ eximio pollent sensu applicata spasmo quo-
dam afficiant ac constringant has partes, unde tota cutis
textura glanduloso tubulata ac nervea in consensum tra-
cta similiter coarctatur, sub quo coarctationis actu ipsa
vasa aperta partim clauduntur, partim etiam uberior san-
guinis in extremis partibus congestio præpeditur. Ve-
rum enim vero duo maxime circa horum applicatio-
nem notanda veniunt. Primum ut personæ, quibus
hæc remedia adhiberi debeant cum effectu, tenerioris
ac sensibilibioris sint indolis. Secundo, ut non nisi quan-
do ex partibus externis, uti ex ano, naribus, utero san-
guis effunditur, minime autem quando ex sinu ventri-
culi, pulmonibus aut renibus promanat, usurpentur
alias impedito sanguinis influxu per constrictionem in
partes externas sanguis majori impetu regurgitat, & re-
primitur in vasa corporis interiora, quæ distensione ul-
terius aperit, & graviolem effusionem efficit. Sic Hor-
stius *lib. 4. Obs. 46.* notabile habet exemplum, quod ex
tali epithemate regioni hepatis applicato suppressa qui-
dem fuerit narium hæmorrhagia, sed infecura diarrhœa
biliosa. Tandem etiam cavendum, ne, quando ex abun-
dantia sanguinis hæmorrhagia fit, & nondum sufficiens
effluxit, in usum vocemus illud remedium. Ex hisce jam
dictis confici potest ratio, quare in extremis excitati gra-
ves dolores, terrores, lipothymia sistere soleant sangui-
nis fluxum nimium per nares, uterum. Vulgo solet li-
gatura dolorosa in minimis digitis, item illorum incur-
vatio commendari, quæ omnia juvant, quatenus extrema
spasmo contracta à superficie corporis ad interiora for-
titer sanguinem reprimunt.

§. XVIII.

Quæstio jam oritur, quid de stypticorum externorum usu in sistendo sanguinis nimio profluvio ex naribus, utero, vel aliis partibus sentiendum sit? Notum est, hunc in finem commendari varia, quæ efficaciam suam satis prompte nonnunquam exerere solent v. g. caput, mortuum vitrioli, sanguis draconis cum spiritu vitrioli mixtus, pulvis colophonie cum succo plantaginis, sal ex capite mortuo florum salis ammoniaci martialium in aëre in liquorem redactum, vitriolum Cypreum: Quæ omnia partim sanguini firmum ac stabile coagulum inducunt, partim etiam poros parietum coarctant & confringunt. Horum omnium usus cautissimus esse debet. Talia enim adhibere nunquam convenit, si nimia ad partem affectam sit sanguinis congestio, vel nondum satis effluxum. Nihil enim efficimus, quam ut vi sanguinem cohibendo ipsum in vicinas partes majori cum periculo impellamus. Sic nihil solet esse familiarius, quam, si nimis cito sanguinem sistimus e naribus fluentem, ut ipsum repellamus ad pulmones & asperam arteriam, ubi asthma suffocationis metum non raro inducit. Henricus ab Heer obs. 5. notabilem affert historiam, ubi hæmorrhagia narium externis cohibita, mox tota facies in magnam molem surrexit, ac sensu & motu privata fuit, faucibus & aspera arteria sanguine, grumoso repletis. Menses fluentes externis præpotere cohibiti, palpitationem cordis, respirandi difficultatem, lassitudinem corporis gravativam, dolorem in lumbis excitant. Non semel notavit Dn. Præses ab hæmorrhagia narium consveta intempestive externis suppressa exortam fuisse sanguineam & lethalem apoplexiam, Præ aliis etiam argumento esse potest sanguis hæ-

hæmorrhoidalis, qui si certo tempore confuevit evacuari, postmodum à causa externa sistitur, inflammationem renum, vesicæ, mictum cruentum, vomitum, ac sputum sanguineum producere aptus est. Hinc notanter dicit *Mayerne in Praxi p. 314.* Si supprimuntur hæmorrhoides adstringentibus, refluxus fit sanguinis ad partes nobiliores, unde phthisis, hydrops, cancer, mania, epilepsia.

§. XIX.

Tandem in cura respiciendum maxime est ad causam, quæ ut plurimum est spasmus partium internarum & locum potissimum invenit, paroxysmis periodicis, vel a præpostero affectu animi v. gr. excandescencia, nimio dolore subortis hæmorrhagijs. Tali in casu paregorica blanda motum concitatum sanguinis & spirituum componentia, commendata sibi habeat medicus. Ex horum censu laudem insignem merentur papaveracea omnia, aqua paparis rhæados ejus essentia ex succo recenti & spiritu vini rectificatissimo parata, emulsio ex semine papaveris, opiata; & ex his eminent maxime laudanum, methodo Sydenhanii paratum, item per fermentationem Langelotti, trochisci alkekengi, qui ex opio, papavere, semine hyoscyami & croco suam habent virtutem, diacodium *Montani*, massa pilularum de cynoglossa, quæ tam in forma pilularum quam pulveris exhibita in omnibus hæmorrhagijs effectum spondet excellentissimum. Referri huc debet opium correctum miscela purgantium, ut illud accidit in pilulis *Wildegansii* & pilulis *Matthie*, quæ omnia optime misceri possunt cum nitro, quod certe in omnibus præter naturalibus sanguinis effluxionibus præsentiffi-

mi effectus est ; utpote sulphur sanguinis nimis exaltatum enervat & figit, obstructions aperit, serumque fluxile reddit, & alvum servat apertam, ut maxime in hæmorrhagiis utile atque proficuum sit ; quapropter opiata cum nitrosis mixta cæteris paribus ipso in paroxysmo indicatissima sunt. Propinari possunt in forma liquida cum aquis diluentibus, antispasmodicis, ut expeditior fiat operatio. Quod si biliosa acredo tam in primis viis, quam in massa etiam sanguinis in quantitate peccet : omnia illa quæcunque acres sulphureas partes obtundunt, sal tenue incrassant in usum vocanda veniunt, cujus generis sunt terrea, uti terra sigillata, bolus Armeniæ, hæmatites, corallia, quæ cum aqua plantaginis, primulæ veris, papaveris rhæados, portulacæ quam commodissime exhiberi queunt, addito pauxillo nitri. Quod si impetus fluxionis maximus periculû præsens vitæ indicet, nonnulli ad ipsa styptica confugere solent, quæ sunt tinctura lapidis hæmatitis, liquor martialis, qui ex capite mortuo florû salis ammoniaci paratur, vitriolum à consortio venereo liberatum, pulveres varii styptici, quæ omnia partim sanguinem incrassando ac condensando, partim etiam fibras vasorum sanguivehorum ac partium solidarum tonum confringendo, non raro divinam afferunt opem. Ubi tamen notandum, quod extra paroxysmum adstringentia, opiata, terrea, aliaque sanguinem incrassantia, si malum ab obstructione viscerum proveniat, summe sint perniciosâ. Magis hic conferunt terrea, quæ obstructions internarum partium solvunt & hypochondria ab infarctu sanguinis ac humorum liberant, cui scopo inserviunt blanda laxantia, quæ primas vias a saburra biliosa deplent. Recte scribit Sydenham pag. 96. nisi purgantia accedant, facile fit recidiva. Rondeletius

tius curavit quendum singulis diebus duas vel tres libras fangvinis excernentem solis syrupis ferosos humores evacuantibus. Nos infusa ex tamarindis, foliis fennæ rhabarbaro, nitro, tartaro tartarifato confecta magnopere commendamus. Etenim in quacunque hæmorrhagia alvum servare apertam sive extra paroxysmum sive intra paroxysmum summe proficuum est. In ipso paroxysmo clysteres ex usu esse possunt. Sunt nonnulli Practici, qui vomitoria admodum laudant ad præservationem, vid: *Henr. Petrus differt. 47. & Riverrius libr. 9. c. 3.* quod tamen non valet in fangvinis vomitu vel hæmoptysi, sed potius in nimio mensum fluxu.

§.XX.

Inter omnia radicem enormium hæmorrhagarum egregie præscindunt martialia, dum acidum obstructionum elementum absumunt, actonum & robur fibris vasorum nimium laxatis ac debilitatis addunt atque fœnerant, sicque contentos humores in motum celeriorement acque urgent. Commendatissima autem hic sunt martialia pure sibi relicta, uti limatura martis in crocum mediante sola aqua pluviali redacta, item antimonium martiale cachecticum: hæc duo æquali portione cum nitro præparato & arcano duplicato mixta, quotidie bis drachmam semis pro dosi exhibendo extra paroxysmum contumacissimas omnis generis hæmorrhagias frequenti Dn. Præsidis experimento sustulerunt. Præter hæc leniores tincturæ martialia commode quoque hic locant operam uti tinctura martis pomata cydoniata, magysterium martis Mynsichti & ante omnia tinctura martis Zwölferi, quæ virtute aperiendi & roborandi mirifice se commendat. Et notabile est, me-

dicamenta hæc martialia & sanare nimium mensum fluxum & suppressum quoque producere posse. Præterea obstructions profligando laudabilẽ operam collocant in compescendis hæmorrhagiis chronicis infusa ex herbis vulnerariis & amaris, quæ ut plurimũ sale quodam subtili nitroso ac balsamico agunt, qualia sunt agrimonia hedera terrestris veronica, scordium, scabiosa, card. Benedictus flores hyperici, bellidis, papaveris rhæados, quæ instar herbæ thee cum aqua bibi possunt vel etiam redigi in extracta, formaque pilularum exhiberi, ut blanda sic introducatur sanguini tenuitas ac spirituscentia, quæ blande etiam solvendo obstructions, hæmorrhagiarum genetrices, hos morbos egregie antevertere possunt, qua virtute etiam laudantur pillulæ sic dictæ. Becherianæ aquæ ex extractis herbarũ amarantium & balsamicarum, nec non ex gummatib9, ut mihi relatarum est, præparantur. Tandem prospiciendũ maxime ventriculo ac digestionem est extra paroxysmum hæmorrhagiarum. Ut plurimum enim ægrotantes ibi maxima sentiunt incommoda. Laudem autem merentur blanda carminativa ac balsamica, uti nucista crocus zedoaria quæ inter ipsos cibos offerri possunt. In usu sex rerum non naturalium summo studio evitentur, maxime excessiva quoad aërem inprimis cibum ac potum & affectus animi. In hisce enim temperies moderatio ac æquilibrium, uti sanitati faventissimum, ita in omni morborum etiam hæmorrhagiarum genere est summe proficuum ac necessarium.

CLA.

CLARISSIMO
J. D. DOLÆO,
MEDICINÆ CANDIDATO DIGNISSIMO,

S. P. D.
P R Æ S E S,

Verissima scribit doctissimus *Forestus in observ.*
Præstat magis eo laboremus, ut fideliter cure-
mus, quam ut subtiliter differamus. Sola enim
praxis est, quæ medicum utilem reddit, illumque nobili-
tat. Speculatio omnis, quam blanda & ingeniosa etiam
fit, si usu caret, vana & sterilis, sique bene calculum po-
nimus, frequentius non nisi phantasiæ subtilioris foetus
est. Hisce autem neutiquam temeritati empiricæ pa-
trocinium addere in animo est, sed potius sic censemus:
veram & rationalem praxin medicam tam arcto cum
theoria contineri vinculo, ut ægerrime queat separari.
Praxis enim nil nisi theoria in usum traducta, & theoria
praxis ad solidiorem rationem perducta est. Etenim
omnis experientia sibi relicta, nisi divino rationis radio
excocta & perfecta fit, trunca, periculosa, fallax est, &
medicum turpiter deserit. Multum certe interest inter
empiricum & medicum peritum. Ille tantum, quantum
sensu movetur, scit, parum sentiens morbi causas promi-
sue propinat remedia. Rationalis consequentia cernit,
principia & causas morborum perspicit, earumque pro-
gressus non ignorans ubivis secunda pauca & selecta op-
ponit remedia. Sique non dissimulem quod res est, illi
parum ab empiricis alieni mihi videntur, qui nempe
physicis, anatomicis & genuinis pathologicis destituti
principiis, magnam remediorum sylvam ad unum-
quemque morbum sciunt, illorumque compositionem
&

& præparationem exacte tenent, ad curationem autem copiosas proferunt formulas, sique forte unum parum prodest, continuo ad alterius opem concurrunt, subinde facta mutatione, & dum morbus vel sponte vel naturæ beneficio quam remediis potius sanescit, laudem tamen a vulgo ad judicandum inepto, vel ab illis doctis, quibus sacraria solidæ eruditionis clausa sunt, non raro aucupantur. Varietas medicamentorum recte sentiente *Verulamio* ignorantia filia est. Pauca sunt, quæ morbum sanare debent & possunt. Felicem itaque prædico Te, Clarissime Domine Dolæ, & studiis tuis huc usque perductis toto corde gratulor, quæ amico experientia ac rationis fœdere juncta præfens inaugurale specimen ostendit. Ex Academia Marpurgensi ad nos delatus, per triennium fere nobiscum vixisti laudatissimo conatu, imo impetu in addiscenda scientia Medica. Non illotis manibus ad sacraria hæc properasti sed philosophiæ solidioris præceptis imbutus primum magno calore Chymiam & Anatomiam, quæ fulcra Medicinæ sunt, excoluisti, & demum Pathologicis & Practicis non minus operam sedulam dedisti, in omnibus manu ductione mea fideli & sincera usus. Vires ingenii tui, tota Academia & invidia teste, subinde disputando ostendisti, ut sic generosa assiduitate exiguo temporis spatio id obtinueris, quod aliis Philiatris longa annorum denegat series. Nulli itaque dubitamus, cum semen virtutis scientiæque Paternæ quasi innatum tanta præstantia hucusque excolueris, quin aliquando summum fructum & gaudium Pater, Patria, Tuique a studiis tuis sint repetituri. Macte hac virtute tua & promeritos honores ex voto capesse! Indulgeat clementissimus Deus, Teque & Patrem Tuum Celeberrimum, Fautorem æstimatissimum, in bonum rei Medicæ quam diutissime servet!

05 A 2314

ULB Halle
003 791 67X

3

VDA

Farbkarte #13

B.I.G.

72.47

SOLENNIS MEDICA
de
HAGIARUM
INE ATQUE CU-
K PRINCIPIIS
ANICIS.

nam
GNIFICENTISSIMO,
ENTUTIS PRINCIPE,
CO GVILIELMO,
ANDENB. HEREDE,
&c. &c.

FRIDERICIANA
is Medicæ Consensu

SIDE
O HOFFMANNO,
SDEMQUE AC PHILOSOPH.
O ELECTORALI AULICO,
ICI h.t. DECANO,
RE AC PROMOTORE SUO
NIBUS COLENDO.

ATUS GRADU
ETRANDO,
CVII. horis ante & pomeridianis
ORIO MAIORI
stioni submitit

DANIEL DOLÆUS,
Wetteravus.

R. HENCKELII, ACAD. TYPOGR.

